

Додаток 7

АЛГОРИТМ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ЖЕРТВАМ ПОЛОНУ ТА ТОРТУР (ГО «БЛАКИТНИЙ ПТАХ»)

У більшості випадків, що стосуються полону, соціально-психологічна допомога починається з моменту незаконного викрадення людини. Робота ділиться на такі етапи:

1 Етап. Психологічна підтримка родичів викраденої людини

На цьому етапі відбувається стабілізація психоемоційного стану близьких полоненого; інформування про їхні права та можливості; надається допомога у подачі заяв.

Далі протягом усього часу, коли людина утримується в полоні, родичам регулярно надається:

- **психологічна підтримка.** Важливо, щоб люди не залишалися наодинці зі своїм горем. Психологічна підтримка допомагає їм змагатися зі станом відчаю, не відчувати себе покинутими, не опускати руки і продовжувати боротися за звільнення близької людини;
- допомога з медикаментами для передачі людині, що перебуває в полоні;
- **матеріальна підтримка сім'ї**, якщо викрадений був годувальником;
- допомога з виїздом на безпечну територію України, якщо близьким загрожує небезпека;
- **юридична допомога** з питань, що стосуються подачі заяв, отримання виплат, відновлення документів;
- **нова інформація про полонених**, якщо така є; про заходи, що проводяться для їхнього звільнення; про соціальні послуги та можливості для членів сім'ї людини, що знаходиться в полоні.

2 Етап. Перша допомога відразу після виходу з полону

1. Необхідно переконатися, що в сім'ї того, хто пережив полон, задоволені **базові потреби**. Перша з яких – це потреба в безпеці. Тому насамперед допомагають виїхати всій родині на безпечну територію. У межах надання соціальної допомоги необхідно переконатися, що у членів сім'ї буде задоволена потреба в житлі та їжі, а також у речах першої необхідності.
2. Якщо необхідно і за запитом пропонується **медичне обстеження і лікування**. Більшість людей у полоні піддавалися тортурам. За два роки роботи фахівці «Блакитного птаха» склали приблизну карту тортур. Так у різних збройних угрупованнях у різних

точках дислокації часто є певний стандартний набір тортур. Отримані дані вкрай важливі для розуміння, які проблеми зі здоров'ям можуть бути у людини після звільнення, оскільки багато людей після виходу з полону певний час на тлі гормональних змін можуть не помічати фізичних наслідків тортур. Тому, розуміючи де і ким була затримана людина, соціальний працівник може сам запропонувати найбільш актуальне на цей момент медичне обстеження.

3. На етапі надання психологічної допомоги відбувається **встановлення довірчих терапевтичних взаємин** як основа подальшої психологічної допомоги.
4. **Збір травмаспецифічного анамнезу** – відразу після виходу з полону людина хоче поділитися своїм досвідом, але боїться, що її не сприймуть. Робота з терапевтом допомагає структурувати пережите у безпечній обстановці і є основою для подальшої роботи.
5. **Психоедукація постраждалого та членів його сім'ї** (інформування про механізми впливу травматичних подій на людину). Інформація про особливості реакції психіки на травматичні події посилює готовність прийняти допомогу фахівця. Розуміння природи змін у психіці допомагає людині сприйняти власні реакції та особливості сприйняття, що істотно знижує рівень тривоги і сприяє стабілізації психоемоційного стану. Проведення психоедукації для членів родини допомагає їм зрозуміти, як можна в ситуації, що склалася, допомагати і підтримувати одне одного.
6. **Робота в межах кризової інтервенції**. Відразу після виходу з полону людина стикається з безліччю викликів – минуле життя з його цінностями та ресурсами виявляється недоступним. Завдання терапевта на цьому етапі допомогти впоратися з поточними кризовими ситуаціями, не торкаючись питань, пов'язаних із пережитою травмою до того часу, поки потерпілий не накопичить внутрішніх ресурсів достатньо для роботи з травматичним досвідом;
7. **Відновлення документів**, якщо вони були втрачені під час полону; подання заяв у державні правоохоронні органи та допомога у поданні заяв у міжнародні суди.

3 етап. Соціально-психологічна підтримка людей, що пережили полон і членів їхніх сімей. Психотерапевтична робота з жертвами тортур та система реадaptaційних заходів

1. **Моніторинг адаптаційних можливостей сім'ї**, оцінювання, наскільки успішно людина, що пережила полон, змогла адаптуватися й соціалізуватися. На цьому етапі соціальний працівник насамперед має інформувати постраждалих про можливості соціалізації. Фахівці ГО «Блакитний птах» включаються в процес надання допомоги, коли потерпілий дійсно не може самостійно адаптуватися в соціумі.
2. **Допомога в отриманні медичної допомоги** на цьому етапі надається тільки у випадку крайньої необхідності: якщо людина, що пережила полон, потребує дорогого обсте-

ження або невідкладної медичної допомоги, але все ще не в змозі самостійно забезпечити собі необхідне лікування;

3. **Правова допомога** на цьому етапі частіше всього полягає в консультуванні стосовно соціальних виплат.
4. **Проведення психологічних та психотерапевтичних консультацій.** Індивідуальна психотерапевтична робота з людиною, пережила полон і з членами її родини проводиться, якщо вони того хочуть. Крім індивідуальної психотерапевтичної роботи регулярно проводяться групові заходи спрямовані на поліпшення навичок соціалізації і реадaptaції: в літній час ГО «Блакитний птах» проводить ресурсно-релаксаційні заходи для людей, що пережили полон, і членів їхніх сімей, організовує роботу літніх оздоровчих таборів для дітей потерпілих і членів сімей зниклих без вісти; проводяться щомісячні арт-терапевтичні групові заняття.

Тривалість роботи з постраждалими та членами його родини може бути різною. В практиці фахівців ГО «Блакитний птах» вона варіюється від місяця до двох років (все ще не закінчена на сьогоднішній день).

Крім роботи з конкретними випадками фахівці ГО «Блакитний птах» створили **інструкції і статті** на теми:

- що робити після того, як ви вийшли з полону;
- що робити, якщо ваш близький був викрадений;
- необхідність ДНК-експертизи та можливість її проведення;
- інформація про військові злочини і злочини проти людяності (для тих, хто пережив полон);
- як визнати людину зниклою безвісти чи оголосити загиблою;
- пам'ятка «Принципи комунікації з людьми, які переживають кризу втрати».

(Ознайомитися з інструкціями та статтями можна на сайті <http://hostage.org.ua> у розділі «Інструкції».)